

С Т А Н О В И Щ Е

за дисертационен труд

на тема:

**«ПОКОЛЕНЧЕСКИ КОНФЛИКТ И ОЦЕНКА
НА РИСКОВАНОТО ПОВЕДЕНИЕ МЕЖДУ РОДИТЕЛИ И ДЕЦА
В СЪВРЕМЕННИ АРАБСКО-ИЗРАЕЛСКИ СЕМЕЙСТВА**

»

на

САДХАНА ГХАНАИМ

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

в област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки”

Професионално направление 3.2. „Психология”

докторска програма “Педагогическа и възрастова психология”

НАУЧНИ РЪКОВОДИТЕЛИ:

доц. д-р Петър Нешев,

доц. д-р Йоанна Недялкова

Изготвил становището:

доц. д-р Миглена Кръстева-Иванова

Актуалност на дисертационният труд:

В съвременното арабско общество в Израел, което е малцинство, се случват процеси на промяна на традиционните за него взаимоотношения в семейната система. Това се случва благодарение на влиянието на модернизацията, индустриализацията, глобализацията и участието на младите хора в тези процеси. Арабското общество, подобно на всички други традиционни общества, е преживяло бърз процес на културна модернизация поради взаимодействия и интеграция в политическия, културен и икономически живот на израелското светско общество. В допълнение, технологичните промени, силите на глобализацията, които се проявяват в комуникационната революция, са засегнали всички аспекти от живота на това общество.

Водещата традиционна роля на бащата в семейството се подлага на оспорване. Днес новото поколение се оплаква, че родителите им не ги разбират, че са много консервативни, традиционни, старомодни и дори примитивни. За сметка на това родителите се оплакват, че децата не спазват инструкциите им, не уважават обичаите и традициите и нямат опит в живота. Такъв междупоколенчески конфликт е естествен в едно патриархално семейство в преход, преминал през бърз процес на модернизация, с всички интелектуални, културни и технологични промени и развития, които това общество е преживяло. Погледът на новото поколение се променя по отношение на мислите, приоритетите и качеството на живот.

Дисертационният труд, който разглежда промяната на тези сложни взаимоотношения има своята актуалност и място в изследователските среди.

Теоретична рамка на дисертационния труд:

Дисертацията се състои от 225 страници - увод, изложение в четири глави, заключение, списък с използвана литература и три приложения. Съдържанието на всяка глава е разделено на отделни параграфи, като в края на всяка глава са направени изводи. Основният текст съдържа 32 таблици и 10 фигури.

Списъкът с литературни източници се състои от 155 заглавия на английски, иврит и арабски език.

Целта на дисертационното изследване е да разгледа моделите на управление на конфликти и стратегиите за разрешаване на конфликти между родителите и техните деца в тийнейджърска възраст в арабско-израелското семейство, както да анализира и промените, настъпили в продължение на три поколения, и които са създали много неразрешени конфликти. Тези конфликти, по данни, често се управляват чрез традиционните социални институции, но също така често включват официални държавни институции, като граждански съдилища, организации за социално подпомагане и дори полицията.

В изпълнение на целите на това изследване, докторантът си е поставил редица хипотези, които се отнасят към двете страни на конфликта - към родителите и децата/тийнейджъри.

Проучването изследва връзката и валидността на характеристиките на едно средно арабско-израелско семейство, като степен на религиозност, патриархат, ниво на образование, ниво на доходи, от една страна, и стила, възприет от такова семейство при управление на конфликти: избягване, приспособяване, принуда, сътрудничество/решаване на проблеми и компромис. Извадката включва около 180 момичета и момчета тийнейджъри, избрани на случаен принцип от различни арабски гимназии в района на Галилея и техните родители. Проведени са около 15 лични

интервюта с родители и тийнейджъри. За да се потвърдят данните от изследването, изследователят използва метод за засичане на информация, събрана в наблюдения, интервюта и анализи на въпросници.

Инструментариумът на изследването е адекватен на замисъла му и на поставените изследователски задачи и показва единството със съдържателното описание на конструктите.

Заключения от проведените изследвания за потвърждаване на работните хипотези:

- жените са склонни да имат по-силни религиозни вярвания от мъжете в арабско-израелското общество и дори възприемат по-строго религиозно поведение. В този смисъл една арабско-израелска майка е склонна да бъде по-взискателна към децата си, отколкото арабско-израелски баща, за да е наясно, че подчинението е в техен личен интерес.
- жените майки са склонни да изискват от децата си да се държат според религиозните кодекси. Забелязваме също така, че сред децата в тийнейджърска възраст съществува самоубеденост, че да се подчиняват на родителите си наистина е в техен собствен интерес.
- майките са по-успешни от бащите в реализирането на поведението на „подчинение без въпроси“ от своите деца.
- образованите арабско-израелски родители продължават да бъдат традиционни, но в по-малка степен от техните родители или в сравнение с необразованите арабски родители. Освен това по-образованите родители успяват да насочат поведението на децата си в желаната от тях посока.
- децата от по-образовани семейства обаче са склонни да се подчиняват без да задават въпроси и са наясно, че подчинението е в техен личен

интерес, поради което тези тийнейджъри са склонни да се държат според правилата, определени от техните родители

- променливата „пол“ на тийнейджъра е значима по отношение на стила на управление на конфликти, където момичетата на тази възраст са по-склонни да не провокират родителите си или да си тръгнат, като по този начин избягват конфликт с родителите си е по-често срещано сред момичетата отколкото сред момчетата.
- когато религиозните убеждения на родителите са по-силни, става по-малко вероятно децата им да желаят да следват стила на управление на конфликта на избягване на конфликт.

Въз основа на резултатите от това проучване, младите тийнейджъри не смятат, че трябва да се приспособяват към нуждите или очакванията на своите родители, просто защото последните са установили религиозни правила, независимо от образованието на последните, и това може да е източник на конфликт между поколенията.

Приносите са изведени в теоретичен и практически план. Важно е да се каже, че резултатите от това изследване също така повдигат въпроси относно изследването на конфликтите между родители и деца, докато от предишни проучвания можем да знаем, че тези конфликти съществуват от незапомнени времена.

Важно е в следващата стъпка да се намерят механизми, подходящи за арабското семейство, за да се свие разликата и да се намалят рисковете, произтичащи от конфликти между родители и деца и разработването на образователни програми за укрепване на практиките на родителство.

Изследването на управлението на риска и оценката на конфликтите между поколенията в родителството е много важна и значима област на изследване, тъй като дава по-широка и по-дълбока картина на конфликтите

във всяко поколение и търсенето на стратегии, които отговарят на арабското семейство в Израел.

Авторефератът вярно и точно отразява същността на дисертационния труд. Изказът е професионален, екзактен, личи личната ангажираност на автора към проблематиката на разработката.

Дисертантът има нужните одобрени научни публикации от НАЦИД.

В заключение мога да кажа, че високо оценявам труда на Садхана Гханаим, изведен от богатия теоретичен обзор, проведеното изследване и анализа на изводите от него и предлагам на членовете на уважаемото жури да ѝ бъде присъдена ОНС „доктор по психология“, в област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, Докторска програма „Обща психология“, за което гласувам положително.

11.01.2024 г, Варна

Изготвил становището:

доц. д-р М. Кръстева-Иванова